



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

2 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący)

SSN Jacek Grela (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Grzesiowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 2 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej S. D.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 4 listopada 2022 r., I ACa 425/22,

w sprawie z powództwa S. D.

przeciwko Bank AG w W.

o ustalenie i zapłatę,

**I. uchyla zaskarżony wyrok w części, tj. w punkcie 1 i oddala
apelację pozwanego;**

**II. zasądza od Bank AG w W. na rzecz S. D. 8100 (osiem tysięcy
sto) złotych kosztów postępowania kasacyjnego.**

Jacek Grela

Tomasz Szanciło

Krzysztof Grzesiowski

[S.J.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 19 stycznia 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa kredytu hipotecznego z 8 lipca 2008 r. jest nieważna; zasądził od pozwanego Bank AG w W. na rzecz powódki S.D. 215 021,53 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 44 722,93 zł od 13 października 2018 r. do dnia zapłaty i od 170 298,60 zł od 20 lutego 2020 r. do dnia zapłaty oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Wyrokiem z 4 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił ww. wyrok w punkcie drugim częściowo w ten sposób, że oddalił powództwo o zapłatę odsetek ustawowych za opóźnienie od 44 722,93 od 13 października 2018 r. do dnia zapłaty i od 170 298,60 zł od 20 lutego 2020 r. do dnia zapłaty oraz zastrzegł, że wypłata zasądzonej kwoty głównej nastąpi po zaoferowaniu zwrotu na rzecz pozwanego 300 000 zł, a w pozostałym zakresie oddalił apelację pozwanego.

Sądy *meriti* ustaliły, że 8 lipca 2008 r. powódka oraz jej mąż M. D. zawarli z Bank1 spółką akcyjną w W. (poprzednik prawny pozwanego) umowę kredytu hipotecznego. Pomimo prośby powódki projekt umowy nie został jej przesłany na adres e-mail przed jej podpisaniem. Otrzymała ona przygotowaną przez pozwanego umowę oraz regulamin w dniu podpisania umowy. Zapoznała się z tymi dokumentami, z tym że warunki kontraktu nie podlegały negocjacjom. Kredytodawca zobowiązał się udzielić kredytobiorcom kredytu w kwocie, na cel i na warunkach określonych w umowie, zaś kredytobiorczynie zobowiązała się do korzystania z kredytu na warunkach określonych w umowie i „Regulaminie kredytu hipotecznego udzielanego przez [...]” (dalej: „regulamin”) oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, opłatami, prowizjami i innymi kosztami w terminach spłaty określonych w umowie. Kredyt w wysokości 300 000 zł został udzielony z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym oraz na refinansowanie poniesionych wydatków na cele mieszkaniowe i modernizację. Nie był związany z działalnością gospodarczą powódki. Okres kredytowania został oznaczony na 420 miesięcy (35 lat), a kredytobiorczynie zobowiązała się do zapłaty prowizji w wysokości 2 700 zł.

Związek małżeński powódki, już po zawarciu umowy, został rozwiązany przez rozwód, a na skutek dokonanego podziału majątku stała się ona jedynym

właścicielem spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego będącego przedmiotem kredytowania oraz jedynym kredytobiorcą.

Od 1 lipca 2009 r. wprowadzono w banku wzory aneksu do umowy kredytu hipotecznego do stosowania w relacjach z klientami, którzy podejmą decyzję o zmianie sposobu spłaty kredytu (zmianie waluty w jakiej raty miały być spłacane) oraz wprowadzono wzór „dyspozycji zmiany sposobu spłaty kredytu”. W dniu 1 lipca 2013 r. wprowadzono do regulaminu zasady dotyczące wyznaczania kursów wymiany walut, w tym dla pary CHF/PLN. Szczegółowo opisano mechanizm wyznaczania kursów kupna i kursów sprzedaży walut przez wskazanie czynników wpływających na te kursy oraz wysokość spreadu walutowego, zasad publikacji tabeli kursów walutowych oraz zmiany zasad ustalania kursów walut. Zasady te były modyfikowane przez kolejne zmiany regulaminu wchodzące w życie kolejno 19 maja 2014 r. i 1 lipca 2016 r. O zmianach powódka została zawiadomiona pisemnie.

Kredyt został wypłacony jednorazowo w złotych 3 września 2008 r. w wysokości 300 000 zł, przeliczonej – po kursie pozwanego 1,9097 zł/CHF – na 157 092,74 CHF. Od dnia zawarcia umowy powódka uiszcza raty kredytu w złotych. Do 8 kwietnia 2019 r. spłaciła łącznie 215 021,53 zł.

W dniu 7 grudnia 2021 r. do akt sprawy zostało złożone pismo powódki z 6 grudnia 2021 r., w którym oświadczyła m.in., że akceptuje możliwość upadku umowy, mając na uwadze konsekwencje z tym związane, w tym możliwość wystąpienia przez pozwanego z roszczeniem o zwrot wypłaconej w wykonaniu nieważnej umowy kwoty. Wskazała także, że jest świadoma, iż pozwany może zgłosić dodatkowe roszczenia o tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału, przy czym zaznaczyła, że nie uznaje zasadności takiego roszczenia.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Apelacyjny uznał, że umowa stała się nieważna w konstrukcji bezskuteczności zawieszanej, a to wobec uzyskania takiego statusu z woli powódki. Zdaniem tego Sądu kredytobiorcy nie zostali dostatecznie poinformowani o ryzyku kursowym; dostarczona im informacja była w istocie abstrakcyjna i zachęcająca do zawarcia umowy oraz nie wskazywała

na rzeczywiste ryzyko ekonomiczne w długim okresie czasu, ani nie przedstawiała stanu kredytu po zmianie kursu.

Sąd Apelacyjny uznał, że przesłanki abuzywności zostały syntetycznie i poprawnie opisane przez Sąd Okręgowy w ramach kontroli incydentalnej, a samo ryzyko kursowe było nieograniczone dla powódki (konsumenta). Eliminacja postanowień waloryzacyjnych nie pozwalała na utrzymanie umowy, albowiem byłoby to sądowe ukształtowanie nowej umowy, której strony nie zawierały. Przy czym chodziło tu o postanowienia abuzywne dotyczące głównych świadczeń stron, albowiem indeksacja/waloryzacja obejmowała zarówno kwotę wypłaconą w PLN, jak i raty oraz kwotę kredytu pozostałego do spłaty.

Zdaniem Sądu drugiej instancji nie można podzielić argumentacji pozwanego, że klauzule waloryzacyjne zostały wyrażone w umowie kredytu w sposób jasny i precyzyjny, a zatem nie podlegają badaniu pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. Nie ma podstaw, by przyjąć w okolicznościach sprawy, że powódka została poinformowana przed zawarciem umowy o ryzyku kursowym w sposób, który mógłby uzasadniać wniosek, iż główne świadczenie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny w rozumieniu tego przepisu. Pozwany nie dochował spoczywających na nim obowiązków informacyjnych, a kwestionowane postanowienia zostały sformułowane w taki sposób, że wyłączną kompetencję ustalania kursów walut miał pozwany, przy czym powódka ani nie знаła mechanizmu jego ustalania, ani wartości branych pod uwagę, ani nie miała żadnego wpływu na te kursy.

Sąd drugiej instancji uznał, że w sprawie mamy do czynienia z umową wzajemną. Zatem ma zastosowanie art. 496 w zw. z art. 497 k.c. Roszczenie powódki o zapłatę jest usprawiedliwione wobec nieważności umowy, ale jest tamowane zgłoszonym zarzutem zatrzymania pozwanego, dotyczącym jego własnego świadczenia.

Powyższe orzeczenie zaskarżyły skargą kasacyjną obie strony. Postanowieniem z 28 marca 2024 r., I CSK 1019/23, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej pozwanego, jednocześnie pozostawiając

rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Powódka zarzuciła w skardze kasacyjnej naruszenie prawa materialnego:

1. art. 58 § 1 i 2 w zw. z art. 353¹ i art. art. 385¹ k.c. przez ich nieprawidłową wykładnię polegającą na bezpodstawnym stwierdzeniu, że jej argumenty co do niezgodności umowy z zasadami współżycia społecznego czy naturą stosunku prawnego wykreowanego umową kredytu powinny być kwalifikowane tylko przez pryzmat konsumenckiej ochrony i szczególnych przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych jako stanowiących *lex specialis* w stosunku do przepisów ogólnych, a nie w oparciu o ogólne normy Kodeksu cywilnego;
2. art. 385¹ k.c. przez błędną wykładnię i bezzasadne przyjęcie, że do uznania danego postanowienia za bezskuteczne względem konsumenta konieczne jest złożenie przez niego oświadczenia, co do świadomości skutków takiego uznania;
3. art. 385¹ k.c. przez błędną wykładnię i bezzasadne przyjęcie, że konsument może złożyć oświadczenie o świadomości skutków uznania postanowienia za niedozwolone dopiero po pouczeniu go o tych skutkach przez sąd, co w niniejszej sprawie miało nastąpić dopiero na grudniowej rozprawie przed Sądem Okręgowym w 2021 r.;
4. art. 455 k.c. przez błędną wykładnię i bezzasadne uznanie, że o wymagalności świadczenia powódki można mówić dopiero od momentu ww. rozprawy grudniowej;
5. art. 481 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i bezzasadne uznanie, że uprawnienie do domagania się odsetek ustawowych za opóźnienie powstało dopiero podczas tej grudniowej rozprawy;
6. art. 69 pr.bank. w zw. z art. 487 § 2 k.c. przez przyjęcie, że umowa kredytu indeksowanego jest umową wzajemną;
7. art. 120 § 1 w zw. z art. 455 w zw. z art. 117 § 2¹ k.c. przez jego nieprawidłową wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, że termin przedawnienia roszczenia przedsiębiorcy może rozpocząć bieg dopiero od dnia złożenia przez konsumenta oświadczenia o znajomości skutków prawnych uznania umowy za nieważną, podczas gdy do przyznania konsumentowi ochrony, nawet jeżeli miałyby ona

doprowadzić do uznania umowy za nieważną, nie jest konieczne składanie przez niego jakiegokolwiek oświadczenia, a tym samym termin przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia powinien być liczony od dnia, w którym najwcześniej można było wezwać drugą stronę do jego spełnienia;

8. art. 496 w zw. z art. 497 k.c. przez przyjęcie, że pozwany jest uprawniony do podniesienia zarzutu zatrzymania.

We wnioskach skarżąca domagała się uchylenia punktu 1 zaskarżonego wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanego, także co do odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych w wyroku kwot oraz co do warunku jednoczesnego zaoferowania przez nią zwrotu na rzecz pozwanego 300 000 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powódki okazała się uzasadniona.

Uznanie abuzywności głównych świadczeń stron, a takimi są postanowienia zawierające klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej lub denominowanego w walucie obcej (zob. np. wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20), pociąga za sobą dalsze konsekwencje. Problemy te zostały w zdecydowanej większości rozwiązane w uchwale składu całej Izby Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118), w uzasadnieniu której wskazano m.in., że w praktyce zakwestionowanie przez kredytobiorcę związania niedozwolonym postanowieniem umownym jest najbardziej typowym przypadkiem, gdy można przyjąć, iż konsument odmawia potwierdzenia niedozwolonego postanowienia. Nie należy jednak wykluczać sytuacji, gdy prawo konsumenta do potwierdzenia wygaśnie z innych przyczyn. W uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, wyrażono pogląd, zgodnie z którym ze względu na pewność prawa należy przyjąć, że zgodę na związanie niedozwolonym postanowieniem konsument powinien wyrazić w rozsądnym czasie od udzielenia mu należytej informacji. Jeżeli zaś tego nie uczyni, niedozwolone postanowienie stanie się trwale bezskuteczne (nieważne). Stanowisko to może skłaniać do polemiki; nie zostało również sprecyzowane, czy i w jaki sposób druga

strona może wpływać na określenie rozsądnego czasu do potwierdzenia klauzuli. Ostatecznie jednak ten kierunek rozumowania należy zaaprobować, gdyż w innym wypadku konsument, który otrzymał wypłatę kwoty kredytu na podstawie bezskutecznej umowy kredytu, mógłby trwale uniemożliwić drugiej stronie żądanie zwrotu otrzymanej kwoty, jeżeli tylko nie składałby żadnego oświadczenia w przedmiocie woli związania niedozwolonymi postanowieniami. Niemożliwe byłoby wówczas dochodzenie zapłaty rat kredytu zgodnie z umową, gdyż sąd z urzędu musiałby uwzględnić skutki abuzywności klauzul, natomiast żądanie zwrotu nienależnego świadczenia (w postaci wypłaconego kapitału) nie mogłoby zostać uwzględnione z powodu braku oświadczenia konsumenta.

W szczególnych sytuacjach możliwe jest zatem powstanie wymagalności roszczeń banku o zwrot nienależnego świadczenia mimo niepowołania się przez konsumenta na abuzywność klauzuli, co skutkuje również rozpoczęciem biegu przedawnienia z tą chwilą.

Reasumując należy uznać, że jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku wiązanie postanowieniami umowy.

Z kolei stwierdzono także, że w orzecznictwie i doktrynie nie ulega wątpliwości, iż roszczenia z tytułu nienależnego świadczenia mają charakter bezterminowy (zob. np. uchwały SN: z 6 marca 1991 r., III CZP 2/91, OSNC 1991, nr 7, poz. 93, i z 26 listopada 2009 r., III CZP 102/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 75; wyroki SN: z 17 grudnia 1976 r., III CRN 289/76; z 22 marca 2001 r., V CKN 769/00, OSNC 2001, nr 11, poz. 166; z 24 kwietnia 2003 r., I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117; z 28 kwietnia 2004 r., V CK 461/03; z 11 marca 2010 r., IV CSK 401/09; z 8 lipca 2010 r., II CSK 126/10; z 28 sierpnia 2013 r., V CSK 362/12; z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 760/15; z 9 lutego 2017 r., IV CSK 171/16, i z 29 września 2017 r., V CSK 642/16). W tej sytuacji termin spełnienia świadczenia wyznacza się na podstawie art. 455 k.c. Powinno ono być spełnione niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez zubożonego.

Stąd trafnie przyjął Sąd Okręgowy, że odsetki ustawowe za opóźnienie powinny być naliczane od chwili doręczenia pozwanemu pozwu i od chwili doręczenia pozwanemu pisma zawierającego ostatecznie sformułowane żądanie. Oświadczenie złożone w grudniu 2021 r. na rozprawie nie ma w tym wypadku znaczenia, skoro już wcześniej powódka zakwestionowała ważność umowy kredytu wnosząc pozew i kolejne pisma w niniejszej sprawie.

Aktualnie zarówno w judykaturze Sądu Najwyższego, jak i orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dominuje stanowisko, że w tożsamyach okolicznościach, jak w niniejszej sprawie, nie ma podstaw do podniesienia zarzutu zatrzymania.

Trybunał ten uznał, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności zawartej przez instytucję bankową z konsumentem umowy kredytu hipotecznego z uwagi na nieuczciwy charakter niektórych warunków tej umowy powołanie się przez tę instytucję na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od wspomnianej instytucji ze względu na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru tych warunków, od równoczesnego zaofiarowania przez rzeczonoego konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od tej samej instytucji przez konsumenta na podstawie wspomnianej umowy, niezależnie od spłat dokonanych już w wykonaniu tej umowy (zob. postanowienie z 8 maja 2024 r., C-424/22).

Z kolei w uchwale składu siedmiu sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 (OSNC 2025, nr 3, poz. 25) Sąd Najwyższy wskazał, że prawo zatrzymania (art. 496 k.c.) nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. Nadto w najnowszym orzecznictwie uznano, że w razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania

na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c. (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24, OSNC 2025, nr 11, poz. 98).

Niewątpliwie, powyższe stanowisko miało również wpływ na zasadność skargi kasacyjnej w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie. Sąd drugiej instancji bowiem, uwzględniając zarzut zatrzymania, oddalił roszczenie o odsetki.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁶ zd. 1 k.p.c., uchylił wyrok Sądu drugiej instancji w zaskarżonej części i orzekł co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanego oraz zgodnie z art. 108 § 1 i art. 98 k.p.c. rozstrzygnął o kosztach postępowania kasacyjnego, łącznie odnośnie do obu skarg kasacyjnych.

Jacek Grela Tomasz Szanciło Krzysztof Grzesiowski

[S.J.]

[a.ł.]